

Nr. 6 - *Persillekræmmeren* - 2003

”En spillemands dagbog”

Under denne titel skrev Wilhelm Kjær Jensen i 1980 en artikel i ”Østjysk Hjemstavn” om sin oldefar Frederik Pedersen, 1814 – 1887, der var urmager og spillemand i Stensballe. Nævnte artikel (19 sider) kan læses i læsesalen på Horsens Bibliotek eller lånes i kopi på Stensballe Lokalhistoriske Arkiv. Her bringes et sammendrag

Fig. 1. Når sidste læs var kørt ind blev der holdt høstfest .
(Tegning: Knudsen, G., 1975. dansk bondeliv i forrige århundrede)

Frederik Pedersen

Frederik Pedersen boede i Spægbogade 2 (huset er nedbrændt i 1978) og var kendt viden om som ”Frederik Møller”. Ud over at spille god musik var han kendt for at kunne holde disciplin ved arrangementerne. Frederik Pedersen førte gennem 52 år (1834 – 1886) regnskabsbog over sine musikalske arrangementer, og der var mere end 293, idet enkelte år var uden noteringer. Samtidig hermed (navn, sted, formål og afregning) skrev han små bemærkninger om diverse lokale forhold, der fortæller en del om mennesker og begivenheder i Stensballe og tilstødende sogne i 1800-tallet.

Han var født den 28. april 1814 i Blirup mølle - også kaldet Serridslevgårds mølle. Møllen var en vandmølle drevet med kraft fra den dér værende bæk. Han var søn af mølléfæsteren Peder Svendsen og hustru Margrethe Nielsdatter. Det fremgår af dagbogen, at Frederiks bror Svend Pedersen overtog fæstet efter faderen. Endvidere fremgår det, at Svend Pedersen ofte assisterede sin bror med musik, når der

manglede en makker ved større arrangementer. I regnskabsbogen noteres således af og til ”jeg gav Svend 3 Mk.”. Også Frederik Pedersen var ved mølleriet i sine unge dage. Derfor kaldes han ofte ”Frederik Møller”. Han begyndte at spille offentligt som 17-årig og var gift med Ane Marie Olesdatter.

Violinen var Frederik Pedersens foretrukne instrument, men når han af og til noterer ”at blæse” var det klarinetten, der anvendtes, især ved udendørs lejligheder. Det var jo i hoveriets tid og i ét – efter vore begreber – fattigt miljø, at Frederik Pedersen virkede, men han har næppe følt kårene særlig trykkende eller fattige. Hele bondemiljøet var jo meget homogent. Der var ingen væsentlig forskel på den almindelige levevis mellem fæstere, husmænd og håndværkere, præst og degn. At sidst nævntes boglige uddannelse har gjort sig gældende på en anden måde i det snævre bondesamfund er en kendt sag. Uden for dette bondesamfund stod ”Herskabet”, der i dagbogen repræsenteres af baron Kragh-Juel-Wind på Stensballegård, baron Wedel, Serridslevgård, forpagter Vigaard, Tyrrestrup og flere.

Høstgilde hos fæste- og selvejerbønder, ukendt sted

Frederik Pedersen synes at skelne mellem ”Bael” (bal) for det fine publikum og legestue eller dans for den almindelige almue. Under krigen 1864 er bemærket ”for de Militære”, ”Soldater Bael” osv. Det fremgår, at Frederik Pedersen et par gange har været indkaldt til korte militære skolinger i København. I øvrigt blev betalingen indsamlet blandt festens deltagere. 1 Rigsdaler (Rdl.) er ca. 2 kr.= 6 mark á 16 skilling. Efter 1875 regnes der kun i kroner og ører.

Eksempler på bemærkninger: 24/6 1837 spillede til et bryllup på Stensballegård, og det nævnes at juledag 1836 traf det sig, at der kom en mængde sne som dog ikke optøedes før end den 22. april, hvorved mange mennesker led stor mangel på foder til kreaturerne. – 2/7 1837 rejste jeg til København og kom igen til Jylland den 4. august og har i den korte tid endt min tjeneste hos kongen, boede hos P. Rasmussen, Rosengade 447. – Vinteren 1838 var meget streng og langvarig, langt hen i maj lå der store dynger sne, hvor solen ikke rigtig kunne skinne. – Vinteren 1840 var ikke mindre vedvarende, da jeg selv den 10. maj gik på is og sne, og langt længere lå der sne i skoven. – 20/7 1842 spillede indtil aften og om aftenen til dans på Serridslevgård for raps folkene (raspsen blev plejltærsket på marken med

musikledsagelse for at markere rytme og tempo og for at bryde ensformigheden). – 20/1 1848 døde Kong Kristian den 8., altså må vi stoppe lystigheden for en tid ligesom da kong Frederik den 6. døde. – 4/10 1863 spillede til høstgilde hos baron Frederik Siegfried Krag-Juel-Vind-Arenfeldt, Stensballegård. – 16/8 1871 spillede til selskab hos provst Høegh-Guldberg, Vær præstegård. – 20/7 1875 spillede til fest for folk fra Horsens hos Stine Skovfoged (et værtshus, der lå, hvor dér i dag ligger 3 huse på adressen Bygaden 72a, 72b og 72 c), og der noteres, at Stine Skovfoged synes at være en festglad sjæl (omtales i Gejlagers romaner). – 26/11 1880 spillede til et julebal hos Vigaard, Tyrrestrup, i øvrigt på 50 års dagen for min første fortjeneste for musik. – 2/1 1886 spillede for grevens folk på Stensballegård (lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs til Frijsenborg overtog stamhuset Stensballegård i 1867).

Fig 3. Høstfest hos herskabet, ukendt sted.
(Tegning: Knudsen, G., 1975. Dansk bondeliv i forrige århundrede).

På en af bogens sidste sider har Frederik Pedersen skrevet et vers, der formentlig er bestemt til anbringelse i en nybygning:

Gud selv i Naade spar
Det Hus som her mon stande.
Fra Fjendens Overfald,
Fra Ild og store Vande.
Gud og velsigne dem
Som der udi skal boe.
Gid de maa leve vel
I velstand og Roe.

Skrevet af mig – tænk bare engang!.

Frederik Pedersen er stolt af sit digterværk, men nu er hans travle spillemandsfærd til ende. Med sin musik har han utvivlsomt bragt glæde og fest til mange mennesker i en tid, da dans til glade spillemandstoner så at sige var eneste opmuntring i

hverdagens slæb. Ikke alle notater er medtaget, men formentlig nok til at give et indtryk af spillemanden, hans virksomhed og det miljø, der var hans.

Frederik Pedersen døde i sit hjem i Stensballe den 9. maj 1887 (72 år), og hustruen den 20. januar 1888 (70 år). De ligger begge begravet på Vær kirkegård.

Stensballe Lokalhistoriske Arkiv

webmaster@stensballe-arkiv.dk